

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3123/2016. (VI. 21.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Mfv.I.10.638/2014/5. számú részítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az indítványozók – jogi képviselőjük útján – 2016. február 1-jén az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a szerinti alkotmányjogi panaszt nyújtottak be az Alkotmánybírósághoz, melyet 2016. március 11-én főtítkári felhívásra kiegészítettek, mely indítványokban kérték a Kúria Mfv.I.10.638/2014/5. számú részítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését, mivel az véleményük szerint ellentétes az Alaptörvény 28. cikkével, az Alaptörvény XIII. cikkével, azaz a tulajdonhoz való joggal, továbbá az Alaptörvény XXVIII. cikkével, ezen belül is konkrétan a tisztességes bírósági tárgyaláshoz való joggal és az érdemi indokoláshoz való joggal.
- [2] 2. Az indítványozók az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló per felperesei; az alapul fekvő jogvita alapja a következő tényállás volt. Az indítványozók egy nemzetközi vállalatcsoporthoz tartozó magyarországi székhelyű kft. alkalmazottai voltak, akik a cég oroszországi telephelyén kiküldetésben dolgoztak. 2007 novemberében a kft. mindkettejük munkaviszonyát rendkívüli felmondással megszüntette, amelyet jogellenesnek tartva a munkaviszony megszüntetése jogellenességének megállapítása és annak jogkövetkezményei (a munkaviszony megszüntetése jogszerűtlenségének megállapításához fűződő anyagi igényeik, valamint a jogviszonyból származó egyéb követeléseik érvényesítése) iránt munkaügyi bírósághoz fordultak. A Székesfehérvári Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 1.M.902/2007/12. számú közbenső ítéletével a rendkívüli felmondás jogellenességét megállapította, amelyet a Fejér Megyei Bíróság 3.Mf.20.675/2009/6. számú közbenső ítéletével helybenhagyott, így a panaszos felperesek munkaviszonya ezen közbenső ítélet jogerőre emelkedésének napján, 2009. szeptember 16-án megszűnt. Ezt követően a felek között már csak a jogkövetkezmények tekintetében volt vita, a jogalap tekintetében nem. A felperes indítványozók keresetükben egyrészt végkielégítést (az I. rendű felperes 34 283 692 Ft-ot, a II. rendű felperes 21 585 365 Ft-ot), másrészt a felmentési időre járó átlagkeresetet (az I. rendű felperes 6 856 838 Ft-ot, a II. rendű felperes 2 151 964 Ft-ot) követeltek; míg az alperes kft. ezen összegek kiszámításának módját helytelennek vélte. Az elsőfokú bíróság e kereseti követelésekről az 1.M.902/2007/84. számú részítélettel döntött, mely szerint az I. rendű felperest összesen 6 203 333 Ft, míg a II. rendű felperest 2 151 964 Ft illeti meg; a bíróság az ezt meghaladó követeléseket elutasította.
- [3] A keresetben foglaltakhoz képest jóval alacsonyabb összegek megállapításának oka az volt, hogy a közigazgatási és munkaügyi bíróság nem fogadta el a felperesek azon érvelését, hogy a felmondást megelőző 12 naptári hónapban kapott repülőjegy-térítés, valamint napidíj bérjellegű juttatás lett volna, így azt a végkielégítés, valamint az átlagkereset alapjába be kellene számítani. A két felperes-indítványozó arra hivatkozott, hogy a kft. e juttatásokat a munkabérral együtt utalta át nekik, azok számfejtésére a munkavállalók bérjegyzékén bérként került sor, a repülőjegy-térítés felhasználásával elszámolniuk nem kellett, azzal a munkavállalók maguk rendelkeztek, illetve az a más módon ki nem fizetett túlmunka, továbbá a nehéz munkavégzési körülmények ellentételezéseként járt, még a szabadság idejére is, azaz e kifizetések összességében nem költségtérítésként, hanem bérjellegű juttatásként viselkedtek, és arra a felperesek és más munkavállalók is így tekintettek. A bíróság azonban ezt az érvelést nem osztotta. Abban egyetértett a felperesekkel, hogy a juttatásokat nem elnevezésük, hanem rendeltetésük alapján kell minősíteni, a rendeltetésük vizsgálata alapján viszont azt állapította meg, hogy e juttatások funkciója az utazási, illetve tartózkodási költségek munkáltatói átvállalása volt. A repülőjegy-térítés ugyanis a munkáltatók heti hazautaztatását végző charterjáratot váltotta fel, továbbá annak összege pontosan megegyezett a Lufthansa menetrend szerinti járatára szóló repülőjegyek árával, amely összeget a munkavál-

lalók háromhavonként egy összegben, átalányban kaptak meg. Bár azzal elszámolniuk valóban nem kellett, és a munkavállalók esetleg valóban úgy tekintettek erre az összegre, mint amelynek megspórolásával keresetük növelhető, ám az attól még a hazautazás költségének a megtérítése volt. A bíróság szerint e tekintetben sem annak nincs jelentősége, hogy azt miként számfejtették, sem annak, hogy arra a munkavállalók kereset-kiegészítésként (jutalomként) vagy költségtérítésként tekintettek-e, sem annak, hogy abból – annak révén, hogy sokszor ténylegesen nem utaztak haza hétvégére – mennyit takarítottak meg, és hogy azzal ténylegesen elszámolniuk nem kellett. Mindezekre tekintettel az elsőfokú bíróság a kereseti kérelemnek részben helyt adott, de a megjelölt összegek feletti igényeket elutasította.

- [4] Az elsőfokú részítélet ellen a felperesek fellebbeztek, ezt azonban a másodfokon eljáró Székesfehérvári Törvényszék 3.Mf.21.723/2013/20. számú részítéletével elutasította, az elsőfokú részítélet fellebbezett részét jogerősen helybenhagyva. A felperesek arra hivatkoztak, hogy a munkaszerződésüket a kiküldetés idejére a juttatások tekintetében úgy módosították, hogy a munkáltató a napidíjat és a repülőjegy-térítést számukra jutalomként, azaz a munkabér részeként, nem pedig költségtérítésként folyósítja, ám a törvényszék szerint ennek alátámasztására semmilyen bizonyítékot nem tudtak megjelölni, így a bizonyítatlanság terhe a felpereseken maradt. Ezenkívül a bíróság szerint a felperesek által felajánlott bizonyítás (a felek nyilatkozata és egyes tanúvallomások) éppen a felperesek állításával ellentétes álláspontot, vagyis azt támasztották alá, hogy e két juttatást a munkáltató nem jutalomként (azaz munkabérként), hanem költségtérítésként adta; az egyetlen változtatás a korábbi gyakorlathoz képest csak a hazautazással járó költségek viselésének módja volt, vagyis hogy a charterjárat biztosítása helyett a munkáltató – a perbeli kérdések eldöntése szempontjából irreleváns gazdasági vagy egyéb megfontolásból – heti egy oda-vissza út költségeit térítette meg átalány jelleggel a munkavállalóknak. Mindezek alapján a törvényszék nem látta megállapíthatónak, hogy a felpereseknek fizetett napidíj és repülőjegy-térítés munkabér lett volna, sem pedig azt, hogy ez a panaszos felperesek által végzett többletmunka ellentételezésre szolgált volna. A bíróság nem zárta ugyan ki, hogy a felperesek valóban végeztek túlmunkát, de ennek ellenértékét az elévülési időn belül – kifejezetten ezen a jogcímen – érvényesíthették volna. Ráadásul e juttatásokat minden „expat” besorolású dolgozó egységesen kapta meg, függetlenül attól, hogy végzett-e rendkívüli munkát, vagy sem, és ha igen, mennyit. Vagyis a jogerős bírósági döntés szerint az elsőfokú bíróság helyesen tárta fel a tényállást, és megalapozottan jutott arra a következtetésre, hogy a két kérdéses juttatás költségtérítésként szolgált, így az átlagkereset és a végkielégítés számításánál nem vehető figyelembe.
- [5] A jogerős részítélettel szemben a felperes indítványozók felülvizsgálati kérelmet nyújtottak be a Kúriához, számos anyagi és eljárási jogszabálysértésre hivatkozva, ezeket azonban a Kúria – alaptalannak tartva – Mfv.I.10.638/2014/5. számú részítéletével elutasította, és a Székesfehérvári Törvényszék jogerős részítéletét hatályában fenntartotta. A felperesek sérelmezték a másodfokú bíróság szerintük helytelen jogértelmezését, a jegyzőkönyvvezetést, a bizonyítási teher felperesekre telepítését, az irati bizonyítási eszközökből származó bizonyítékok, valamint a tanúvallomások szerintük helytelen bírósági értékelését; ezeket azonban a Kúria nem találta megalapozottnak. Megállapította, hogy az eljáró bíróságok semmilyen jogszabálysértést nem követtek el; hogy a bizonyítási eljárás lefolytatása és a bizonyítékok értékelése megfelelő volt; és hogy helyes jogi következtetéssel juttattak arra a megállapításra, hogy a napidíj és a repülőjegy-térítés költségtérítésnek minősült, így azt a végkielégítés és az átlagkereset számításánál figyelmen kívül kell hagyni. Arra is utalt a Kúria, hogy a jogerős ítélet hatályon kívül helyezésének és új eljárás lefolytatásának a tényállás hibás megállapítása miatt csak akkor van helye, ha a tényállás megállapítása iratellenes, kirívóan okszerűtlen, avagy sérti a logikai szabályait vagy az indokolási kötelezettség előírását; ilyen azonban az eljáró bíróságok részéről nem volt megállapítható. Az első- és a másodfokú bíróság helyállón állapították meg, hogy a repülőjegy-térítés a havi négyszeri Magyarországra történő hazaút és visszautazás költségeit, a napidíj pedig a kinntartózkodás költségeit fedezte. Az, hogy az utazási és a hétvégi lakhatási költségekre nemcsak a repülőjegy-megváltást lehetett felhasználni, továbbá hogy a hazautazás mellőzésével megtakarítást lehetett elérni, nem változtat a juttatások költségtérítés jellegén. Nem merült fel a perben arra vonatkozó adat sem, hogy a repülőjegy-térítés a repülővel történő utazás átlagos és szokásos kiadásait meghaladta volna, ellenkezőleg, a felek egybehangzó állítása szerint annak összege éppen a menetrendszerinti járatok jegyeivel megegyező mértékű volt. Leszögezte a Kúria azt is, hogy ahhoz, hogy a költségtérítésre adott juttatásokat munkabérnek lehessen minősíteni, a bírói gyakorlat szerint az szükséges, hogy a kapott juttatás meghaladja az átlagos és szokásos kiadásokat. Mivel a repülőjegy-térítés összege a havi négyszeri haza- és visszautazás költségének felelt meg, a napidíj összegére vonatkozóan pedig a szokásos kiadásokat meghaladó mérték fel sem merült, ezért az, hogy a munkavállalók nem vették igénybe azokat a szolgáltatásokat, amelyek fedezésére ezen juttatásokat kapták, és azokból megtakarításokat értek el, a jut-

tatás rendeltetésénél nem értékelhető. A Kúria szerint tehát a törvényszék összességében helytállóan állapította meg, hogy a felperesek nem bizonyították, hogy az általuk végzett túlmunka ellentételezésül kapták volna általán formában a kérdéses juttatásokat, így azt is helytállóan állapította meg, hogy azok ténylegesen költség-térítésként funkcionáltak, ezért a Kúria a jogerős részíteletet mint anyagi és eljárási jogszabálysértés nélkül meghozottat hatályában fenntartotta.

- [6] 3. Az indítványozók a kúriai részítelet ellen alkotmányjogi panaszt nyújtottak be az Alkotmánybírósághoz, kérve a bírósági döntés alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését, mivel az szerintük sérti az Alaptörvény 28., XIII. és XXVIII. cikkeit. Érvelésük szerint a Kúria jogellenesen állapította meg, hogy az a juttatás, amelyre a felek bérként tekintettek (mert azt a szabadság idejére is megkapták, azzal nem kellett elszámolniuk, és véleményük szerint a túlmunka ellenértékéként járt nekik), nem munkabérnek, hanem költség-térítésnek minősül, ezzel pedig megfosztották őket a nekik járó munkabérük, azaz tulajdonuk egy részétől. Azzal tehát, hogy a Kúria – helytelen értelmezéssel – a repülőjegy-térítést és aapidíjat nem tekintette munkabérelemnek, a tulajdonhoz való joguk sérelmét okozta, így a részítelet ellentétes az Alaptörvény XIII. cikkével. Az Alaptörvény XXVIII. cikkének sérelmét egyrészt azáltal okozta a Kúria, hogy – figyelemmel a Munka Törvénykönyve egyik kommentárjára, egyes korábbi eseti bírósági döntésekre, illetve a Központi Statisztikai Hivatal munkaügyi statisztikai kérdőívekhez adott útmutatójára – a munkabér fogalmát (jóllehet azt maguk az indítványozók is elismerték, hogy azt a Munka Törvénykönyve nem tartalmazta, így törvényi szinten nem volt meghatározva, mi számít munkabérnek), „szűkítő” módon értelmezte, ezzel pedig megsértette „az észszerű jogértelmezés követelményét”, továbbá e körben hivatkoztak arra, hogy a Kúria ítélete szerintük önellentmondó indokolást tartalmaz, illetve hogy megállapításai nem állnak összhangban az eljárás anyagával. Másrészt az Alaptörvény XXVIII. cikkében foglalt érdemi indokolási kötelezettséget is megsértette a Kúria, mivel a panaszosok szerint a tisztességes eljárás alkotmányos követelményébe az is beletartozik, hogy a bíróság a döntését észszerű indokokra alapozza, és ezekről az ítéletben logikusan és egyértelműen számot adjon, amely ez esetben nem történt meg, mivel az indítványozók szerint a Kúria a felülvizsgálati kérelemben foglalt érvek nagy részét nem válaszolta meg, vagy csak önellentmondó vagy körbeforgó jellegű érvelést adott.
- [7] 4. Az Alkotmánybíróságnak mindenekelőtt azt kellett vizsgálnia, hogy az alkotmányjogi panasz alkalmas-e az érdemi elbírálásra, azaz megfelel-e a befogadási feltételeknek. Ennek alapján a következő megállapításokra jutott.
- [8] Az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panaszt a sérelmezett bírósági döntést követő 60 napon belül nyújtották be [Abtv. 30. § (1) bekezdés]. Az indítványuk tartalmazza azt a törvényi rendelkezést, amely megállapítja az Alkotmánybíróság hatáskörét az indítvány elbírálására, továbbá amely az indítványozó jogosultságát megalapozza [Abtv. 52. § (1b) bekezdés a) pont]. Az indítvány tartalmazza az Alaptörvényben biztosított jog sérelmének lényegét [Abtv. 52. § (1b) bekezdés b) pont]. Az indítvány tartalmazza az Alkotmánybíróság által az indítványozó szerint vizsgálendő bírói döntést [Abtv. 52. § (1b) bekezdés c) pont]. Az indítvány tartalmazza az Alaptörvénynek az indítványozó véleménye szerint megsértett rendelkezéseit [Abtv. 52. § (1b) bekezdés d) pont]. Az indítvány – az Alaptörvény 28. cikkét kivéve – tartalmaz érdemi indokolást arra nézve, hogy a sérelmezett bírói döntés miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezésével [Abtv. 52. § (1b) bekezdés e) pont]. Az indítvány tartalmaz kifejezett kérelmet a bírói döntés megsemmisítésére [Abtv. 52. § (1b) bekezdés f) pont]. Az indítvány megfelel annak a tartalmi feltételnek, mely szerint az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva [Abtv. 27. § b) pont]. Az indítványozó jogosultnak tekinthető [Abtv. 51. § (1) bekezdés]. Az indítványozó érintettnek tekinthető [Ügyrend 30. § (2) bekezdés c) pont].
- [9] Nem fogadható be azonban a panasz, ha az nem veti fel annak a lehetőségét, hogy a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség történt volna, illetve hogy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdéstről volna szó [Abtv. 29. §]. Jelen esetben megállapítható, hogy az indítványozók a bíróságok, különösen a Kúria tényállás-megállapítási és bizonyítékértékelési tevékenységét, valamint – elsősorban – a Kúria jogértelmezését támadják, érvelésük pedig részben a kúriai döntés tartalmi kritikáját, részben a kúriai részítelet jogi következtetései alapjául szolgáló bizonyításfelvétellel kapcsolatos kritikát foglalja magában; a panasz érdemi alkotmányjogi okfejtést nem tartalmaz. A tényállás megállapítása és az ehhez vezető bizonyítékok felvétele és értékelése, valamint a jogszabályok értelmezése azonban a bíróságok, ezen belül is elsősorban a Kúria, nem pedig az Alkotmánybíróság hatáskörébe tartozó kérdés. Az Alkotmánybíróság továbbá már a 3325/2012. (XI. 12.) AB vég-

zésben kifejtette, ezzel kapcsolatos gyakorlata pedig azóta is töretlen, hogy „[a]z Alkotmánybíróság az Alaptörvény 24. cikkének (1) bekezdése alapján az Alaptörvény védelmének legfőbb szerve. [...] [A]z Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszon keresztül is az Alaptörvényt, az abban biztosított jogokat védi. Önmagukban [...] a rendes bíróságok által elkövetett vélt vagy valós jogszabálysértések nem adhatnak alapot alkotmányjogi panasznak. Egyébként az Alkotmánybíróság burkoltan negyedfokú bírósággá válna {3268/2012. (X. 4.) AB végzés, Indokolás [28]}.

- [10] 5. Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság a Kúria Mfv.I.10.638/2014/5. számú részítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt az Ügyrend 30. § (2) bekezdés a) pontja alapján visszautasította.

Budapest, 2016. június 14.

Dr. Szívós Mária s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/178/2016.

